

RAPPORT ORGEL IN DE KERK VAN DE H. NAAM JEZUS TE BROEKHUIZENVORST

KKOR no. O2320

Drs. R.G.J.B. Syrier, adviseur KKOR

mei 2014

Index

Orgelgeschiedenis van Broekhuizenvorst	3
De toestand van het Verschueren-orgel in 2014	4
Het huidige Fama en Raadgever-orgel	6
Conclusie	9

Orgelgeschiedenis van Broekhuizenvorst

De orgelgeschiedenis van Broekhuizenvorst gaat terug naar ten laatste het jaar 1845. De orgelhistoricus George Hendricus Broekhuijzen vermeldt in zijn Orgelbeschrijvingen van ca. 1850-1862 onder het hoofdstukje Broekhuizen-Vorst:

Het orgel in de kerk der r. cath. Gemeente aldaar is van eene nieuwe uitvinding, genaamd Economie, gemaakt en voltooid in 1845 door Gebroeders A. en J. Franssen, orgelmakers te Horst bij Venlo. Heeft tien stemmen, een handclavier, aangehangen pedaal en twee blaasbalgen.

Manuaal	Positief
Prestant 4 vt	Flute douce 4 vt
Bourdon B. 8 vt	Octaaf 2 vt
Bourdon D. 8 vt	Flageolet 1 vt
Viol di Gamba D. 8vt	Prestant D. 8 vt
spreekt mede met de	Trompet B. 8 vt
Bourdon 8 vt zonder	
dat dezelve wordt	
uitgetrokken.	
octaaf, koppeling, tremulant, ventil	

In 1914 werd het Franssen-orgel vervangen door een nieuw instrument van orgelmaker Winkels uit Boxmeer. Dit instrument ging in 1944 ten gevolge van oorlogsgeweld verloren.

Pas in 1950 werd de parochie wederom voorzien van een orgel, toen in dat jaar de Fa. L. Verschueren, orgelmakers te Heythuysen, een nieuw instrument met opusnummer 234 leverde. Het systeem dat zij toepasten was het destijds gebruikelijke elektro-pneumatische.

De **dispositie** luidde:

Pedaal C – f¹

Subbas 16'

Octaafbas 8

Manuaal I (Hoofdwerk) C – g³

Prestant 8'

Bourdon 8'

Octaaf 4'

Kwint 2 2/3'

Mixtuur 3-4 st.

Manuaal II (Zwelwerk) C – g³

Gamba 8'

Holpijp 8'

Dwarsfluit 4'

Octaaf 2'

Sesquialter 2 st.

De toestand van het Verschueren-orgel in 2014

Het instrument was in hevige mate met stof en gruis vervuild. In het inwendige van enkele pijpen werden zelfs propjes papier aangetroffen. De windvoorziening vertoont hier en daar lichte lekkages. Door onvoldoende geluiddempende bescherming en waarschijnlijk ook door gebrekkige of defecte ophanging maakte de windmachine onnodig veel geluid. Op een enkele plek werd er houtmeel aangetroffen als gevolg van houtwormaantasting. De aandrijving van de registers was onbetrouwbaar en de toestand van het pijpwerk slecht. Hier en daar trof men stemschade aan. Desondanks klonk het instrument niet slecht.

Detail hoofdwerk. Duidelijk zijn de talloze kernsteken en de vervuiling zichtbaar.

Advies

Om het instrument goed te laten functioneren, zou grootonderhoud uitgevoerd moeten worden met de volgende werkzaamheden:

1. Reiniging van het instrument. Controle op houtwormaantasting en waar nodig behandelen.
2. Controle windvoorziening, waarbij lekkages opgeheven worden. Revisie van de windmachine en ophanging ervan.
3. Waar nodig, reparatie van het metalen pijpwerk.
4. Controle houten pijpwerk op lekkage, zonodig lijmen.
5. Het vervangen van de membranen.
6. Controle, zonodig revisie van de registraansturing.
7. Het schoonmaken en revisie van de functies van de speeltafel.
8. Het optimaliseren van de intonatie.
9. Algehele stemming.

Na in eind 2013 bij Verschueren Orgelbouw te Heythuysen en Slooff Orgelbouw te Lekkerkerk offertes opgevraagd te hebben, bleken de kosten van reparatie van het instrument niet in verhouding te staan tot de waarde ervan. Inmiddels bleek het orgel van de muziekschool te Amersfoort in verband met de verhuizing van dit instituut naar een nieuw

gebouw zeer voordelig te koop aangeboden te worden. Op aanbeveling van ondergetekende wist het kerkbestuur het te verwerven. Aan Verschuieren Orgelbouw werd de opdracht tot demontage, overbrenging en remontage gegeven. De werkzaamheden werden in mei 2014 voltooid.

Het huidige orgel

Het huidige orgel in de kerk van de Heilige Naam Jezus te Broekhuizen vorst met Opusnummer 2320 werd in 1981 gebouwd door de firma Fama en Raadgever voor de muziekschool in Amersfoort. Fama en Raadgever vestigden zich in de jaren zestig van de vorige eeuw als orgel- en klavecimbelbouwers te Utrecht. Zij hadden in dezelfde stad het vak geleerd bij de orgelmakers Gebroeders Van Vulpen. Fama en Raadgever bouwden orgels voor kerken in Voorschoten en Zeist, een klavecimbel voor de Nederlandse Bachvereniging en een kistorgel voor de Universiteit Utrecht. Zij restaureerde het historisch orgel in de schuilkerk van Museum “Ons Lieve Heer op Solder”.

Dispositie

De dispositie luidt:

Manuaal I, C – g ³	Manuaal II, C – g ³	Pedaal C – f ¹
Roerfluit 8´	Holpijp 8´	Subbas 16´
Prestant 4´	Roerfluit 4´	
Fluit 4´	Quint 1 1/3´	
Octaaf 2´	Octaaf 1´	
	Kromhoorn 8´	
Tremulant		
Koppel Ped. – Man. I		
Koppel Ped. – Man. II		
Koppel Man. I – Man. II		

Kas

Van de kas zijn de stijlen en regels uitgevoerd in massief eiken en de panelen van plaatwerk gefineerd met eiken. Het front is zevendelig bestaande uit twee vlakke hoge zijtorens, twee spitse lage middentorens, een vlak middenveld en twee vlakke zijvelden met respectievelijk drie, vijf, negen en negen frontpijpen. De pijpblinderingen worden gevormd door kunstig uitgevoerd zaagwerk.

Windvoorziening

De windvoorziening bestaat uit een elektrische ventilator, opgehangen in het basement van het orgelmeubel vlak achter de lessenaar, een eiken windkanaal met opliggende tremulant en een schokbalg, gemonteerd onder de windlade.

Mechaniek

De speelmechaniek bestaat uit staartklavieren, zachthouten abstracten en eiken wellen. De registermechaniek is opgebouwd uit eikenhouten trekkers en metalen registerwalsen.

Claviatuur

De claviatuur bevindt zich midden voor het orgelmeubel. Van de manualen zijn de ondertoetsen belegd met ebben en de boventoetsen met been. Het pedaal is geheel in eiken uitgevoerd. De registerknoppen zijn van fraai gedraaid ebbenhout. De registerplaatjes zijn eveneens van ebben met daarop de namen in wit ingegraveerd. In een verticale lijn links van de klavieren bevinden zich de registers van Manuaal I, de tremulant voor het hele werk en de Subbas 16´ van het Pedaal, terwijl in een verticale lijn rechts van de klavieren de registers van Manuaal II alsmede de knop Calcant aangebracht zijn. De koppelingen worden door middel van voettreden bediend.

Lade

Het pijpwerk van beide klavieren is op één eiken sleeplade opgesteld in vanaf het front gezien de in de volgende volgorde: Prestant 4', Roerfluit 8', Holpijp 8', Roerfluit 4', Fluit 4', Octaaf 2', Quint 1 1/3', Octaaf 1' en Kromhoorn 8'. Bezien vanuit de stemgang luidt de cancelindeling als volgt: C, D, E, e⁰ – fis², c⁰, gis⁰, fis⁰, ais⁰, d⁰, gis² – fis³ // g³ - a², dis⁰, b⁰, g⁰, a⁰, cis⁰, g² - f⁰, F, Dis, Cis.

Het pijpwerk kan als volgt beschreven worden:

Prestant 4', C – fis² in het front, g² – g³ op de lade

Roerfluit 8', metaal, roergedekt, roeren aan de binnenkant aangebracht

Holpijp 8', C – B gedekt eiken, c⁰ – g³ gedekt metaal

Roerfluit 4', metaal, C – b² roergedekt, roeren aan de binnenkant aangebracht, c³ – g³ open conisch

Fluit 4', metaal, C – b² gedekt, c³ – g³ open conisch

Octaaf 2', metaal, cilindrisch, open

Quint 1 1/3', metaal, cilindrisch, open

Octaaf 1', metaal, cilindrisch, open

Kromhoorn 8', metaal, cilindrische bekens, voorzien van opengewerkte hoed

Subbas 16', C – B afgevoerd naar de achterkant van het orgelmeubel, c⁰ – f¹ opgesteld tegen de zijwanden binnen in het orgelmeubel.

Conclusie

De parochie van de H. Naam Jezus kan zich nu weer verheugen in het bezit van een orgel dat niet alleen in de liturgie optimaal functioneert maar ook een rol in het regionale muziekleven kan vervullen. Het instrument met zijn rijke palet aan klankkleuren leent zich niet alleen voor de interpretatie van muziek van Johann Sebastian Bach en tijdgenoten maar is ook een uitstekend medium voor het uitvoeren van de kleinere literatuur uit latere tijd.